

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

No 283 (H481)

1980 ЧЫЛАҢЫН ДЕКАБРЬ 9, ВТОРНИК

1925 чыдаа

Өрттө 2 хөл.

Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелерниң
удуртукчу ажилдакчыларының ужуражыышкыны

Варшава Керемзинин кар-
жычылары чурттарын партия
болгон күүлө аймадагыч
дарынын узур жыйымкын
1980 чылдын декабрь 5-
Москвага болган Ужур-
жыйымкага каршкешер
Болтары Улус Республика-
кадык БКП ТК-нын Бирин-
кисилери, БУР-нун Күүлө
Чаруадинин Даргыз Т. Жил-
ков БКП ТК-нын Поалтбиро
кежигүү, БУР-нун Министр-
лер Чаруадинин Даргыз
С. Тодорова, БКП ТК-нын По-
алтбиро кегжигүү, БУР-нун
даштыкы керектер министр
П. Младенов, БКП ТК-нын
кежигүү Д. Методиев;
Венгрия Улус Республика-
даы- ВСАП ТК-нын Бирин-
секретары Я. Калар, ВСАП
ТК-нын секретары А. Дешеш,
ВСАП ТК-нын кегжигүү,
БУР-нун Министрлер Чоу-
адинин Даргызнын ораалк-
чмы Я. Борбали;

Герман Демократтыг Рес-
публикадаы- ГСПП ТК-нын
Чингине секретары, ГДР-нын

А. Курчиев, Чувашский, Даргаз
Э. Хонхер, ГСЧП ТК-ның
Полидбиро кежигуну, ГДР-
ның Министрлер Идарасы
Даргаз Э. Шэфер, Чуваш
К-ның Политбиро кежигуну
ГСЧП ТК-ның секретары
Г. Аксен, ГСЧП ТК-ның По-
лидбиро кежигуну, ГДР-ның
национал камгалау министр
Г. Гофман, ГСЧП ТК-ның По-
лидбиро кежигуну, ГДР-ның
курулган айыл чок чорук
министри Э. Мильке;
Польша Улус Республика-
дан — ПКАП ТК-ының Бар-
гы секретары С. Кая, ПКАП
ТК-ның Политбиро кежигу-
ну, ПУР-нуң Министрлер Чы-
гуеленин Даргаз Ю. Пянь-
ковский, ПКАП ТК-ының По-
лидбиро кежигуну, ПКАП
ТК-ның секретары К. Барчи-
ковский, ПКАП ТК-ының По-
лидбиро кежигуну, ПКАП ТК-
ының секретары С. Озальон-
ский, ПКАП ТК-ының Полит-
биро кежигуну, ПУР-нуң на-
ционал камгалау министр
В. Ярузельский, ПКАП ТК-

ның кеңігуі, ПУР-ның
даштық херектер министрлігі
Ю. Чарек, ЦКАП ТК-ның ке-
ңігуі, ПУР-ның иштігі ке-
ректер министрлігі М. Миде-
ский;

Румыния Социалистік Рес-
публикадан — РКП-ның Чид-
ғисе - секретары, РСР-ның
Президенті Н. Чаушеску
РКП ТК-ның Политбюрому-
нұң кеңігуі, РСР-нің та-
задан премьер-министрі
И. Верден, РКП ТК-ның По-
литбюромуның кеңігуі,
РКП ТК-ның секретары
В. Казаку, РКП ТК-ның По-
литбюромуның кеңігуі,
кандидат, РСР-нің даштық
херектер министрлігі Ш. Андрей;

Совет Социалистік Респуб-
ликалар Эвдильелден — СЭКП
ТК-ның Чидғисе секретары
ССР-ның Дәудз Сөведиян
Президиумунун Даргаз Л. И.
Брежнев, СЭКП ТК-ның По-
литбюро кеңігуі, ССР-ның

Министрлер Чөвүселинин Даргазы Н. А. Тихонов, СЭКП ТК-нын Политбюро кезгитүүчүсү М. А. Сулак, СЭКП ТК-нын Политбюро кезгитүүчүсү, СССР-нин Күрүлгөн аймак чоң чокрук комитетинин даргазы Ю. В. Андропов, СЭКП ТК-нын Политбюро кезгитүүчүсү ССРЭ-нин дааткым керекте министр А. А. Громыко, СЭКП ТК-нын Политбюро кезгитүүчүсү, ССРЭ-нин камгала министр Д. Ф. Устинов, СЭКП ТК-нын секретари К. В. Русаков; Социалисттик Республикадан — ЧКП ТК-нын Чингине секретари ЧССР-нин Президентизм Г. Гулак, ЧКП ТК-нын Президиум кезгитүүчүсү ЧССР-ни тазадан Даргазы Л. Штрогал, ЧКП ТК-нын Президиум кезгитүүчүсү ЧКП ТК-нын секретари В. Билак.

Мауржымшыкыннын киржикчилери сөөлү айтарда делегей байлыдын жоглууду

иниң дугайында санал-онал-дарын болушканлар, Варшава Кеңешинин кижикчиликте курулусларын, Политиктик Коопсуздуктагы Комитетинин (1980 чылдын майда) Варшава болган Чөбүлүс хуралын ич айтканы үчүлөп көрүшкүнеринин болгаш ичкүндүргөн эң чутула саналдарын шыннын болушукчунарнын чорудугазы билим каап деп, ужуражышкыннын кижикчиликтери санал турар. Ол саналдар Европада болгаш делегетини өскө-дал районнарында чорудулгаларга таарымчылар салдырып чыгырып, улустарын эрге-ажым тарыкта дүгүлүп турар.

Язы-буру нияттедө түгүчүзүлүгү күрүлсөлерин аразыңк политиктик харыззаларын илдепкейзеңин; делегетини эңне кол айтыргаларын талазы-биле чүгүзгөжымшкүмнарнын үгүлүлүлүг; боо

(Тончүзү 3-кү арында).

ЭШ А. И. БРЕЖНЕВТИҢ ИНДИЯЖЕ ЧОРУПКАНЫ

Индия Республикасының Премьер-министрінің, Премьер-Министрінің бағпашы қазағының ағасы Баугар СЭКП ТК-ның Индия секретары, ССР-ның Дәуір Советінің Президентінің мұндағы Даргазы Л. И. Брежнев алабының найырлағы анық-қоруну кымыл, декабрь 7-де Москвадан Индияға қорупқан.

Эш Л. И. Брежнев-быле қад-СЭКП ТК-ның Полтбюро кежітуі, ССР-нің даштығы херектер министр А. А. Громыко, ССР-нің Министрлер Чыгуелікші Даргазының бири орадақызы И. В. Архипов қорупқан.

Савов. СЭКП ТК-ның кеңешчигулери, СЭКП ТК-ның кеңешчигулерининг кандидаттар, СЭКП ТК-ның Төв ревизия комиссиясынын кеңешчигулери болган эске-да зыт барын буйын.

Уакилерининг арасында Индиянын Совет Эвмелинде хектерининг туу бурзуреттерининг Л. Мехрога, Индиянын Москва элчинининг дипломаттыг составы турган.

СЭКП ТК-нын Чингине секретарынын, дузалатканы А. М. Александров, СЭКП ТК-нын кылды эргелесин Л. М. Замитин, СССР-тин дауштык хектерининг министрининг орада-чысы Н. П. Фирюбин, СЭКП

1-декабрь 7-де Ташкентте
 челе берген.
 Л. И. Брежнев-беле калы
 эштер А. А. Громыко, И. В.
 Архипов болгаш азиялык өскө-
 се-дээ кижилери барган.
 Ташкент аэропортуга аш-
 ы Л. И. Брежневти СЭПТ ТК-
 нын Полбюрога кезиктирген
 кандидат, Узбекстандагы Ком-
 партиянын ТК-зынын барган
 секретары Ш. Р. Рашидов,
 Узбек ССР-нин Дээди Совет-
 инин Президиумунун Дарга-
 зы И. В. Усманходжаев, рес-
 публиканын Министрлер Ко-
 нсулунин Даргазы Н. Д. Ху-
 дайбердиев, Узбекстандагы
 Компартиянын бюро келди

Совет Эвелилиния күрүң
туктары-бүлө шимон Вуюков
аэродомуна Л. И. Брежнев-
ти Ю. В. Андропов, В. В. Гри-
шин, А. П. Кириленко, А. Я.
Пельше, М. А. Суслов, Н. А.
Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У.
Черныш, П. Н. Демитев, В. В.
Кузнецов, Б. Н. Пonomарев,
М. С. Соломенцев, И. В. Капи-
тонов, В. И. Долгих, К. В. Ру-

ТК-ның Аскерлер эргелекчилигин оралакчысы М. Е. Могилевец, СЭПК ТК-ның Чингиз секретарының референтин Е. М. Самотейкин олар база Делиге чорупкан.

ТАШКЕНТ. Индияже албанын найырадын аян-чоруун кылып чорупкан аш Л. И. Брежнев.

гуннери болгаш кижигуннери-
ге кандидаттар, Узбек ССР-
ниң азааны кижигуннери.
Ташкент областың болгаш
республиканың наймысла-
ны партиа, совет болгаш
хай-ияти организациялары-
ның удуртукчулары, атыты
чоңарны толзалекчиси⁴ ба-
рып уткаан.

(ОСТА).

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИН ДЕЛИДЕ ЧЕДЕ БЕРГЕНИ

ДЕ.И. (СЭТА-ның туска
корр). Делинги кудумчуларын
болгон чыгарыш Совет Эв-
лидентин Индия Республика-
сынын кутукар-башчылар
индий-совет байырдал ал-
ын дээр хийди болгон орус
дымдарды бөрүз салымшык-
нарнын транспорттар бол-
гаш плакаттар-биле Л.И.
Брежневтин портреттери-биле,
бурун индий чачтык атуулар
тайбыннын болгаш улустар
аразынга чөпшөрөжигенини
демад болгон чекертер гиря-
ларды-биле шимеп каастаан.
Байырдал Индиянын найы-
сылгалы Совет курулуунин бап-
тымынын албанын байырдал
аян-чоруун кымыл чедер бер-
генин улуг байырдал кылдыр,
ажак улуг политиктин жүрү-
дүзүгү болушуна кылдыр
демедеген турар.

Найысылгалы Палам аз-
апропорту байырдалды-биле
шимеп каастаан. Декабрь 8-
те тус черия-биле 11 шах.
Агаарын «ИЛ-62» дээр лэй-
нери байыркы аэуалдын чы-
гарыш.

га Л. И. Брежневти Индия Республикасини Президентини Нилам Санджайа Редди, Индиянинг Премьер-Министри Индира Ганди өөрүшү-үрү дүткөл-биле уткан. Индия тачмил Эуугар динг чекеткен динг гиралдини Леонаид Ильичге эккен туускан. Уругар анза өгүр боодал-боодал чекеткери туускан.

Даштыки херектер министри П. В. Нарасимха Рао, сдг министри Р. Бенгатараман, садыг, каң болгаш шахталар министри П. К. Мукедж, иштики херектер министри Зали Сингх, казактын өскөдө кезижинери, политиктин партияларыны дауртукчулары, Индиянын Компартиязынын Национал түвүлестинин Чингиз секретары Ч. Р. Рао, парламенттин депутаттары, Индиянын хөй-хөнтини өскү жымдакчылары, Индиянын СССР-де атынн В. К. Ахужа, дипломаттыг корпустун кезижинери баса аңат тур-

нын Чингизге секретарынын
референтын Е. М. Самойлов
кин олар база Делиде челе
берген.

Совет Эмилелинин болган
Индиянын курсун гиминери
оркстр куестек. Хунаду
совет аалчынын алдарт даш
артилерия салдуу — 21
даштаашкыны кылган.

П. И. Бржекин хуудул
тайлынын — чага шер-
лерин, ужукудуларын, да-
лажыны чыскалыгы
баары-биле артка. Ол болган
Индиянын удуруткулары
идий чазактын кижикер-
биле, парламентарийлер-
биле, дипломатий корустун таа-
декчтери-биле мекендиктер.

П. И. Бржекин биле Н. С.
Редда автоманиннга орун-
чан, мотордистинтерин
хуудулалыг удеген биле Пре-
зидентинин «Раштрапати Бха-
ва» дээр ордунине улазылар
чоруккан, аян-чорунун у-
емине хуудурут совет аалчы
анза турар.

Автоманиннга оркстр
артка

УЗБЕКИСТАННЫҢ УДУРТУКЧУЛАРЫ-БИЛЕ
ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ БЕСЕДАЗЫ

СЭКП ТК-ын Чингис се-
кретарь, ССР-ийн Дэвдэс
сөдгийн Президиумчун Дар-
гачууд И. Б. Бржезнев декабрь
7-д Узбеки ССР-ийн урдух-
туктал-биле — СЭКП ТК-ийн
Политбюро кезигүүнине кан-
дидат, Узбекистангийн Коммер-
тиализмийн ТК-зынч бири се-
кретарь Ш. Р. Рашидов-биле,
Узбеки ССР-ийн Давдэс Сөвди-
ийн Президиумчун Даргачууд
И. Б. Усманходжаев-биле, рес-
публиканын Министрлер Чоул-
ушмийн Даргачууд Н. Д. Худай-
бердиев-биле, Узбекистангийн
Компартиязын ТК-зынч
бюро кезигүүнери-биле бол-
гаш кезигүүнине кандидат-
тар-биле Ташкентиге беседа-
лашкып.

Куш-ажалын шылгарангай
тигилтесин-биле — хөөнги
болгаш келдэ ажил-айгым
еске-даа продуктүлэрин бүдү-
рер болгаш арунере саад та-
лазы-биле беш чалынч доо-
лукчу чалынч социалист
хүмүдлерин база тигилтес
биле онуг беш чалынч пилын
түгүстүктү-биле бешаалын
эгиндэ И. Б. Бржезнев-биле

ёштерге база катан байыр че-
дирген. Дужуэт дээш демисел-
лэ бугу үе-чазаларыга эреш-
шургаур ажил-шл, бедик мер-
гежил болташ ажилдарыныкы
организмизааының эң чыгыш ма-
тала сестеринге тоелтиги болун
турар-дыр деп, Л. И. Брежнев
чугаалган. Ленинни Коммунист-
тик партиянын XXVI съездин-
инге чаа-чаа күш-жылыты те-
дизинкери-биле уткурун
Узбекистаннын коммунисттер-
легияте, бүгү ажилчы чонлары-
га ол кузүүн.

Партиянын XXVI съезди-
нинге СЭКП ТК-нын «1981-
1985 чылдарда болган 1990
чылга тедр уесе ССРЭ-нин
экономикути болган социал
хожгуудезинин кол утга-
ныштыкчлары» деп телеви-
сияте гогадыжыңы ёзу-биле ту-
гаалажыр чорук туртунг те-
болганчына бо чүднерде кая-
чазар калбары турарын Л. И.
Брежнев чугаалган берген. Бү-
гү чоңун ол чугаалажык чо-
рунчукчулуктын уезинде Узбек
ССР-иниң ажилчы чонлары
чүртүгү мурунгу ол докумен-
тинин салып турар уади со-

ругаларын амьдралга бот-
тандырыгын тодоргай оруу-
таргай тодардыргаа ботга-
тарын үлүг-хуузын киьер
дээрнэг ислегин ол илэр-
гелдээ.

Үлгүргө болгаш калд
ажы-айдыга, туудга болгаш
транспоркта, садыга болгаш
хандыргаа черлернэг бүтү
коллективтерин күжүннш-
кинерин күш-ажылдын бидү-
рүчүлүүн бедидерин, са-
гылга-турумш улам быжыг-
лаарынга, ажылды шынарын
экижидеринга, энергияны бо-
лж материалды курдур-ыр-
дарын бүгү хеметг-биле кам-
наарынга мобилизастары эр-
гежок чугула деп, Л. И. Бреж-
нев онзалал демсеген.

Л. И. Брежнев он ыйа ам-
делеге байдалы калчаз тур-
густуруп турарын чугалан.
Баршала Керээзинин кыркы-
чилери чурттарың партия
болгаш куруне удууртчулары-
ның ужуражымшыкны Моск-
вага болтчынын дугайын
дыктынап. Болдуң Идияжа
ая-чорутуң укур-дузын
бистич күрөүстөгү Азияны

оа унут чурту-биле найырчалар халылааларын улам кыйла алдыртканыч, делсег байдалды калкышадарычыче, бүтүниги табышын быжыгалаарычыс глангага, даштасын тилкажычыс унут басынмалык бирези амылду оа тодурап көргүсүн.

Республиканын күш-ажалын чедикшиинин беля-белге үчөөлө көргөсү дөшт СЭКК. Топ Комитетидеги дөшт Л. И. Брежневтин болууга чүрөктү халкызылдан өртүп четтиришкенин Убакыстагы ууртукчулар илеретселей. Чедип алдынган чедикшиинин быжыгалаар, республиканын уулу ажил-агыймын улам ийгили буурсудан көдүртүшкүчү хандар, ажытык болуп чырукту болгаш ажилын ишчаралар белидер, Убак ССР-тин хоорайларын болгаш көдүсүрүлүш ажил-ишчилерини күш-ажалынды база амдырал-чурттагызын байдалдарын өкмөлдөр дөшт Убакыстанын ажылы чонпары бүтү жүжүнишиинин салыр дээрин олар буурсудан чуталаан.

СЭКП-нинг болғаш Совет кучи
рунини яшиққа болғаш да
тқиқ экинчи политказими
боттазларинга, бистинч тур
тувуса коммунист тур
тушукунинг хазини тур
биг-ниги. Тайбыим биж
лашарми. Л. И. Брежнев
мога чоқ ажи-чорудазими
Умбикетининг уадртукулар
белл-биле унелелер. Инди
Республикаке агти ажи-ч
орига ведикининг болтуру
Толянд Ильяв Брежневке олар
чылы-биле кузелер.

СЭКП ТК-ниг Политбюро
кежигиу, ССРЗ-ниг даштике
адрескер министр А. А. Гро
мыко, СЭКП ТК-ниг кежигу
чу, ССРЗ-ниг Министрлер Чо
вуеленинч Даргизиминч бир
голушчиси И. В. Архипов
СЭКП ТК-ниг кежигиу,
СЭКП ТК-ниг аладис эрге
леканин Л. М. Замятин, СЭКП
ТК-ниг кежигиуиге канди
дат, СЭКП ТК-ниг Чингиле
секретаринин дузалатчиси
А. М. Александров олар бесе
дага киришкен.

(СЭТА)

ТАЙБЫН ДЭЭШ

СЭКТК-иң Чыгыш сек-
ретары, ССРЭ-иң Дээди Со-
ветинин Президиумунун Дар-
ганы эш Л. И. Бржезневтиң
Индияге алгынды найырла-
чы аны-чорук кылпал чорутка-
ны бүтү дөсөлегей тайбыны
бузыгылазынга уагуз жуур-
дузалагы болушукун болуп ту-
рар. Совет чоруткун дауртка,
чүтүтүн Индия баары дээрге,
совет-индий харилдааларны
быкыталаарын, эш Л. И. Бр-
жезневтиң бүтү дөсөлегей
тайбынын болгаш доктаамал,
сожургалдыг турар чоруктук
фактору кылдар үстелет көрөт.

Душкүртүгү чоруктуң за-
варлыкшынын айылдагы бай-
далга туруп, иран-ирак чорү-
дөзү уламчылал, Афганистан
даштыкы агрессияны ойтур
шап, Пакистан жаролуу боо-
сөсөккө чүткүл салып турар,
Кыдат болза Индиянын ишти-
кы байдалы үй-балай болду-
рар болгаш деңсизээринда бу-
рун-бүдүн турарын баксыра-
дыр сорулга-биле Индиянын
соңгу-чоон талашыга башка-
ланжыкты төөнөрин урдулу-
рун турар мындаг уезд тай-
был дээш тирүүнү төмөстөт.

Алдам бугу ажил-шашилары, ислэлгй дээрхээн чонг, баш-кылар сэтгэлзүйн ханзын-дан чуулдуулур түрүр.

Совет-индиг чуулгалжым-кылар чулг ил талалт хар-рылааларны хогхуларынг үнэс, харын Муруу-Чоо Алянд боташ шигтн-бил дөлсөдө болуушкыларга үлүг салдарн дээрлэр дээрлэриг бүтүрүс түрүр бис.

А. ОЯДАН-ОЛ,
Совет хэрэжэмнэр көмцө-дигнй өсжигүү. Тыва АССР-ин школаларынч алдарыч болжым.

БУРУНГААР БАЗЫМНАРЫВЫС

ОНГУ беш чылды сов
турт удавас доозар
гап партиянын XXVI съ
езинин чылы—1981 чылте,
онгир беш чылдын эче чылы
че, кирер. Бодунун төр
партиязынын съездин А
Доммурактын ажил-штыя
ноууностустери — кул-жыт
чаа-чаа чедикшинер-биле у
курууга белеткенни турар
Олар лекцияч партиянын э
чегин съездин чаа-таа кул
ажычты чедикшинер-биле у
куур дээш бүтү-ле куптер
агга-дурдулгалык планын ку
седирчиге уландырган.

СЭКП ТК-ның чоокта ча
болуп турган октябрь (1980 ч
Пленуму болгаш ССР-ин
Дээш Советинин онгу чы
жычын дөрткү сессиязы 198
чылда ССР-инин экономика
болгаш сонал жогжуудезин
Күрүн планнын база ССР-ин
Күрүн бодуудезин төл
виселерин чугаадажып кө
рөш, чогур доктаалдар
хообузуларын хүдээп алга
Мен база сессиянын ажылы
га киржиш, ол кайгамчы
планнан дүш бадылажыр а
кежичтир болганмыга чорга
зынр мел.

Бисин тоскан чуртуду

[illegible]

графика. Новосибирский
Горький, Иркутский
Братский, Норильский
Владостоктун, Мурун
Халинин, Абаканский — чуру-
тун эске-даа хоорайларыны
топ-акекчилери киришкен.

Олар металлдан, шиде-
бетондан бутке, болбаззы-
гай дерильтер-биле долдунга
деришкенини кылгалаар. Ийн-
ги эчлеч объектилеринге уу-
мук ажыг аныз-бүрү дерильт-
лерин, 19 му тонна металл
конструкциялары, 730 кило-
метр элекрия четкилерин тур-
гускан.

Онгун беш чылдан чыдаар
хоорайын чыдаан комбинат-
ны тургустунашкын, бүдү-
рүлге чүдүлерин өстүргенини
техниктин аас чепселенини
киниги, даг-дугу аргырлары
ковулдериини үези болган
1976—80 чылдарда «Тыва даг-
дугу» комбинат тоску беш
чыдаын ол үезинге деизээр
21,6 миллион рубль түжү-
ништи продукцияны, ийн аны
катал хой даг-дугун бүдүр-
сүткөн.

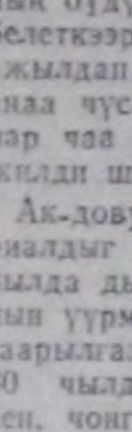
Иинги ажылгалдын тран-
спортунга чүк соортуруу
кемизин 1975 чылга деизээр
25 дугу эске-даа. Беш чыл
даг-дугу беш ажыг мында
топна улус аажыг чүк
тенин соорток.

АК-ДОВУРАК дегне чүткө
Тыва индустрияны баш-
тайгызы эвес, а Тыванын
анык ажылчын аныктын
коннактын болган. Хоорайын
ажылчын аныктын чылдын-ин-
сан болгаш шынал галазы-би-
ле өзүн турар. Мында анык
хой бүдүрүлгенин муракка-
лары болгаш чаарткылары
ажылал турар. Комбинат
технети, тутулдары, эске-
даа тутурулгелери, анык
даа тутурулгелери, анык
даа тутурулгелери, анык

[illegible]

рийн машинистери, газоөлэгч, троллейзалакчы болон аялчид зориулсан үйлдвэрүүдийг барихад мөргөжилдөдөг бичиг ажилчдын азыг өргөтгөж турар. Хойд-ийн бүдүүлгэсүлэринд кадрлар бэлэтгээр тусгай курстар ажилдан турар. Чылдын нанаа чүс-чүс аниах ажыгын пар чаз азы холушхак мөргөжилдөдөг бичиг ажилчдын азыг өргөтгөж турар. Хойд-ийн бүдүүлгэсүлэринд кадрлар бэлэтгээр тусгай курстар ажилдан турар. Чылдын нанаа чүс-чүс аниах ажыгын пар чаз азы холушхак мөргөжилдөдөг бичиг ажилчдын азыг өргөтгөж турар.

Ак-доуаракчыларның мате-риалдыг чаагай чөрү бо беш чылда дыка бедээн. Ол дуга-рын үрүмкөтөн садар бараан саарылгазы бадиткаар. 1976—80 чылдарда ол 36 хуу өскөн, чонга пландан ажыр 656 муң рубльдин барааннарын саткан. Тоску беш чылдын ол-ла үзүлгө дөнигээр, элтин саржаны, сүтү, колдиргачы-лыгларын, картофельди бол-гаш погааларын, пост-тавы-аймаан, кепти болгаш өскө-

СЪЕЗДИТЕН СЪЕЗД ЧЕТИР

Азиза түткөндө дөрт миладон
ртыбыз хейикү садын, сар-
газын. Чынык мааниде, мото-
циклер болган бажын керек-
селери садыр көүдөзүн.

КУЛЬТУРА талазы-быле
десипте база өскөн. Хоор-
райда Култура ордуз, ку-
луб болган библиотекалар,
музыка школыз бар. Өг-бүл-
бүрүз телевизор, радио-
приемникти. Ак-доурушчылар
ордуз, аныкта — түстүз өг-
бүлүз бажыныарыз ку-
библиотекалары. Култура
ордузунда бот-тыныгыр урэн
ордузун илмиз-бүр бөлүмтө-
тери, бирк студияз ачылган
турар.

Анык хооройнын туртакчы-
ларынын ортукма изыны 27-
28 жер болуп турар. Хоор-
айда аныктыр ортукма илмк.
Аныктыр ортукма илмк.

жыгач кычкычтар, жүзүл бар.
Олардын аралында 5 спорт
залдары, ийн волейбол, ийн
баскетбол, футбол стадиона-
лары бар. А. бо чылдан төгүч-
түндө ыштар бассейниги таз
спорт комплексини база ажи-
талага кирер.

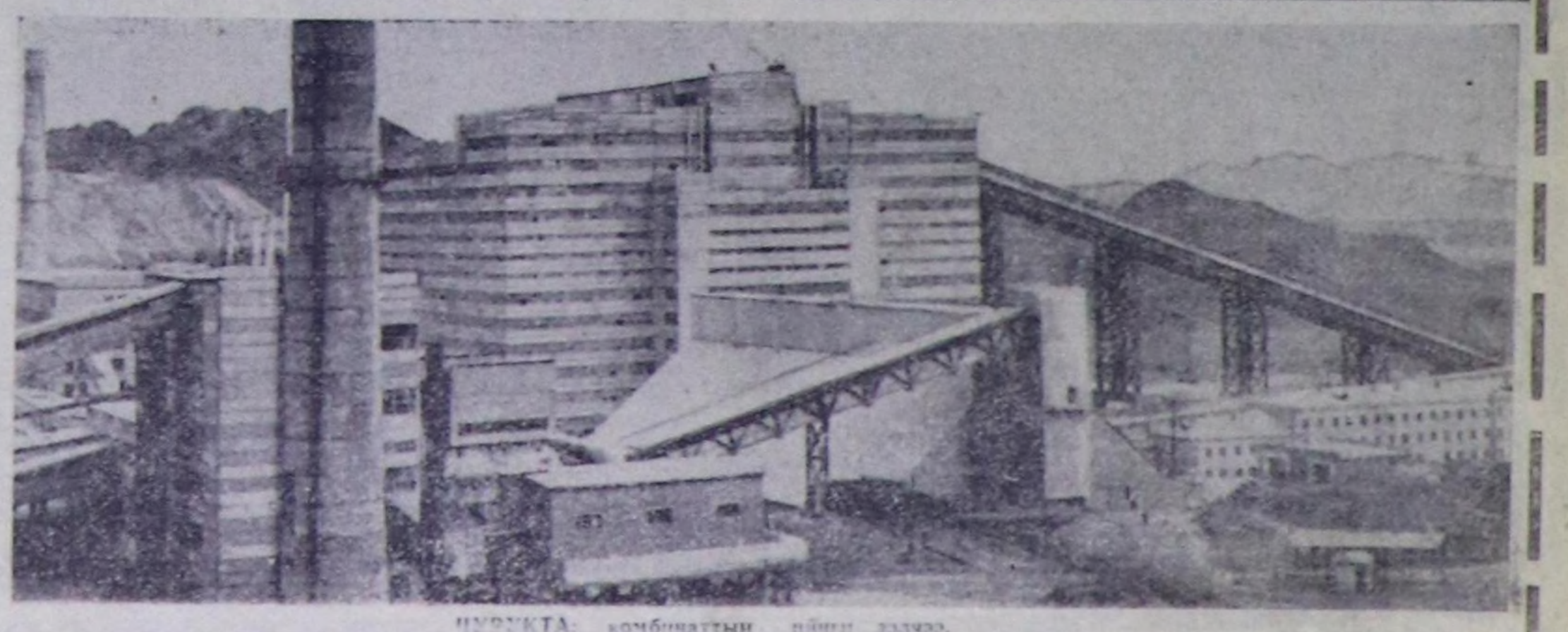
Бо бүгү чедииншиги Совет
Замандыгын Коммунист пар-
тиясынын совет элзактын
түстүгүн чагалай туруу эки
түрүн дэши хүм бүгү сатыш
салыгынын ачында таз
алдыган. Ол дэши бес
алуу-биле өөрү четтиргя, ала-
гыны салымчыга харым
кыдыр күч-ажыгы чедиин-
ширинис-биле Төрүн мүр-
түстү өөртү ужурутт бес.
Совет Замандыгын Комму-

Бөгүгү номере А.К.Доулар
тускай корреспонденти В. К.

истигт, партизаньин XXVI
дугуйн СЭКП ТК-ийн
1971-1982 онд хийдэгдэ
990 чигээ тэсдүгээр ССЭР-
ийн экомитетт бичигдэ
сонин хөгжүдэгдэинь гол үг-
лэригшкенинээр деп төлсөн
дэг-билс тамгийн, ол дута-
гдана боттарыг бодолд
ын илэринд. "дэмэ-хөгжөт
дугаин-хилин тулурлар. Ак-
тивурагшлар Түрэн Комму-
нист эрхлэлтэнь XXVI
дугуйн СЭКП ТК-ийн үг-
лэригшн бүрүд-билс чиг-
дүгүдүг, дегдүн тулурин илэ-
ригшн тулурлар.

Н. САРЫГДАР,
ССЭР-ийн Дээдэ Сөмдөин
депутат, "Түмэ Яг-дугу"
комбинатта регистрар.

тан материалдарыг солуунд
ДАМБА дэслэжэ.

ОБЪЕКТА: КОМБИНАТНЫЙ РАЙОН 233933

СЪЕЗДИНЕН СЪЕЗД ЧЕДИР

КУЛЬТУРА ОРДУЗУНГА

Совет Эволюция Коммунист партиясынын болгаш Совет чакытын ада санын салыштырып ачында Тыва-нын шышын булунар-нын бирээс болур Ак-Довуракта бистин республиканын аар индустриянын ан баштайгы булурун В. И. Жеңи аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаты туттуган. Бистин анык хоорайны Совет Эволюция бүгү улустарынын интернационалдык ап-найыра-нын болгаш анык-дунчалык-тын чортууну улуг чижээс көргүзүп турар. Шынал-ла: бистин чуртун болгаш соци-алисттик чурттарын ийн чус амык баштаары комбинаттын бирги болгаш ийги аалчеге-ринге херекеттерин дериг-хе-рекесдер-бисте бистин хан-дырган. Комбинаттын, хоорай-нын Культура ордузунун ту-дуунга дегенче комсомолду мун-мун төлөлекчилери кир-жи, боттарынын улуг улуг-хууун киригенир.

Ак-Довурактын чурттакы-ларын база бир чоргаралы болур Культура ордузун бистин республика чаржынын, ты-рык-дегеминин, каас-шипи-нин таалаы-биле ач чараш че-риник бирээс. Ол ак-дову-ракчыларын хостуг үезинде дыптаныр кол төвү болу берген. Мында анык-буру бөл-гүмнер ажылап турар. Олар-нын арасында танцынын, хорун, тыва, орус ший бөл-гүмнеринин, «Чебурашка» деп ойнарактар театрынын бол-гаш цирк студиясынын ажы-ламы эки чоруп, мында комби-наттын ажыкчыларын, туугу-лар, шевелчекчилер, сургуу-лар болгаш өөрчөктүлөр хой-биле хаара туттуганыр.

Культура ордузунун ажы-лакчылары солун програм-малык концерттерин белеткеш-ону комбинаттын ажылакчы-ларында, Барыш-Хемчик ра-йонунун ажык-агылларында, сүт-бараан фермаларында бо-ла көргүзө бөр чалчылдыг-лар.

Ордузун дегемге залынга анык-буру делегеттер докта-зал болуп, оон теманын үр-бөлбөйи солуп турар.

Ол ыгышак Культура ор-дузунда чырык-дегем спорт за-лы волейболга, баскетболга болгаш спорттун өске-даа хе-вираптыг сонургактарга

ЦИРК СТУДИЯЗЫНДА

Уруларын цирк студиязы бистин хоорайга онгу беш чыдамы баштайгы чыдамы тургустунган. Баштайгы үеде он киржикчилерин саны 300 кижиз ажып турган, а оон соонда чорутуу оларын арасында өң-өң талантлыгыларын шылы алган, өөрчөп өгө-лөз мен. Мычал студиянын ажыттыгын үезинде бисте цирк ойнары көргүзөр чалгыс-даа дериг-херекес-чок турган. Бүгү-ле чүвени бис боттарымыс кылырын кылып ап, чалдыктарын өске хоорайларда цирк сту-диязында чалгыш ап турдуус.

Эң-не улуг дуанын «Тыва даг-дугу» комбинаттын ажыкчылары көргүскөн. Олар цирк ойнарып көргү-зөрдө херекеттерин нарын деригелерин Культура ор-дузунун спорт залында кылып берген. Оон өгөлөш-ле студиянын ажылы шуудан өгөлөн. Бир эвес бис 1976—1977 чылдарда цирк жапарларынын көргүзү-лөрин шийгээди ап турган болуусу, оон соонда чылдардан өгөлөш белеткеш солун концерттеринисти комбинаттын ажыкчыларында, Барыш-Хемчик ра-йонунун ажык-агылларында көргүскүдөн бис. А 1979 чылдан өгөлөш, чүгө Ак-Довуракка, Барыш-Хем-чик районга эвес, а харын республика нарысчалы-га болгаш өске-даа районнарга көргүзүп өгөлөдөн.

А б чыдамы Саян-Шушенек ГЭС-тин туугуларында аалдан барып, делегейде эң улуг дөң гидроэлектростанциянын туугун көрүп, оон туугуларында ботта-рынысты белеткеш алган бичия концерттеринисти көргү-зүп бөривисе, олар бистин чымы-биле уткуп дүзүн алдылар. Бистин республикада комсомолдун Бүгү-эви-лидин шалымчы туугу-чаа Шагаан-Арыгтын туугу-жуларында база оюнуусту бараалгаткан бис.

Бистин студияныста комбинаттын ажыкчыларын-нын, туугуларын уругларын, Барыш-Хемчик ра-йонунун малчыларын, каартыларын болгаш ала-бап-хаакчыларын уругларын хаара туттуганыр. Сту-диянын программалы чылдан чылче улам нарыдап, солун апар чыдар. Ону бис моон сонгаар-даа улам сайырадып сорутатан салган бис.

Г. ПЕТРИЧЕННО,
доугларын цирк студиязынын удуртукчуу.

ЧУРУКТАРДА: кловун Виталий Вомононов; нарын акробатикаларын куусаджыны Урана Куулар.

ДИСКОТЕКА

Хүндүскү элчестик ажыла-ры доолуган. Кежээкини че-ди шак. Ак-Довуракта ияр-тын дүшкөн. Оон куудучула-рына шышын болгаш уаус өлөш апарган. М. 1 столова-нын сонгаларында чырык ча-йыналып, хөгүт аялалар оон «эң турган. Оон чалгыс бөл-үк аныктар чыгы берген.

— Бир кижинин төртүтүгөн хүнү, азы комсомолчу куда болган чор бөд-дөп, чамдык-тар солугар турган.

— Чок, дискотека кежээ-нин киржикчилерин хогөш турары ол-дур-деп, оларын бирээс тайылбыраан.

Анык хоорай Ак-Довуракка ол дискотеканын тытпал кел-сей төгүтү минди: хоорай-нын теледидеянын радио-текинин Виктор Кольцов биле «Тыва даг-дугу» комбинаттын аргылаа фабрикасында «ча-тегичка» үчүстөгүнүн ажык-чы Евгений Матрос бир катан дискотека дугайында чутала-ны берген.

— Бистин хоорайда анык-тар көчүт хой болгай, шы-налган оларын ажылап хос-туг үезинде ки дыптан ап, чүчүк дугайында солун чүдүлөрин билип алыр-биле бистин хоорайга дискотеканы жымдар үези келген. Бо тала-

зы-биле бичи дуржугалыг мен. Булуру музыка дынааш, аныктар олчу улам хаалык-тыр ийик-деп, Виктор эжине чуталаан.

Эки ол бодалды деткеш, эртеинде фабрикада ком-сомол комитетинде ол дугайында сумелешкен. Ол эки эгелеш-тинин комбинаттын комсомол комитети база чүдүлдүгөн.

Дискотеканын эгелештери баштайгы үеде элден берге-дөшкүннөргө таарышкан-да: музыка херекесдерин кайнып алырды, кежээкилер каа эр-тирлер дээс оон-даа өске ай-тырылар хой-биле тургусту-луп турган. Ийналзажок эзе-жежи болуп, оларын орунуга улуг шалыктар болбаан. Кы-дан-даа дилет кылырга олар шүптү күзүлүн-биле оларга шымдар шаа-биле дуузалып турганыр.

Дискотека чөвүлөтүнүн кел-тирлери В. Кольцов, Е. Ма-трос, аргылаа фабриказынын комсомол комитетинин секрета-ри Н. Злобина, секретар П. Тагиснеко болгаш өске-даа эгелешчилер октябрьын эгезин-де ону ажыдап турда, дүвү-чүл турганы билдинген. «Баш-тайгы боова чөре хары» деп үлөгөр чутга, бар болгай. Бо удаада ол бодитыттымаан.

А. БАРМАШОВ.

СЪЕЗДИЖЕ АБТТАНЫПКАН

РСФСР-ниң чогаалчыларының V съездинге киржири-биле делегеттер Тыва АССР-ниң Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин даргазы Н.Э. Н. Кудажы, Тыванын улустун чогаалчы-зы С. А. Сарык-оол болгаш съездиге чалатан чогаалчылар С. С. Сурун-оол, С. В. Козлова, О. В. Суванпип олар Мос-вада чөдө бергенер.

РСФСР-ниң чогаалчыларының V съездин бөгүн Кремльдин Улуг ордузунга ажыттынар.

Чаа шүлүктөр.

УДЕЛГЕ ЙӨРЭЭЛИ

Хараадаан бакылаан ай Хайыра чок — көргөсөй Соок караан дымк өттүр Шоотканжы көрүп эгир. Кыштың улаан карым хады Кыжырганың өгү слагир Берге ойдө төртүтүгөн Мээн огулун, аалык утпа!

Өскөн өвүнчү эргинден Өртөмченин танып билдиң Бөгүн, огулун, айттангытын Моорук ажып чорутар сен. Ааан саган хогө судун Амданнап ижин түр сен. Оорук суурга — каа-даа-ла Оон өтүп утпа, огулун!

Аааарын дымк сагаан Ак ченин хитүлөп чор. Арыч-чүрүп, чоран боуун Аккыр сүт дег чам чок болуун!

Калбак хорзун хамызын Кара кууун хойлайын чор. Доктаадын ал: даг дег караны Довук дег ак базып каан чор.

Алыг-делем ховун ытшак Ажык-чазык чору, огулун. Ындыг кижээ сым-даа чамыс. Ындыг кижээ далай-даа сымк.

Амдырал дегеминде Артыр, сыннар эмжеж — Адым аааа бурый берзе. Амыс бодун хоолуш димс.

Сэң эртер оруун узун: Ады артты ажар сен. Чеди хемин кесер сен — Ажык шыде үнүп көр сен. Гөс орутун бедирини. Долгандыр көп харанын! сен!

Кылган чүлүң дөгөргезин Анымчалыг шүдүлүр сен. Арат-чонунд сепкиниге Амдырал, ажык-хероң Акта бо хогө сүт дег Адым амдан арттырза. Арт-сын ажык үлөп турган Аааа чыгыс чогаан ол.

Сүзүлгөштин чажып турар. Сүт дег арыг болганың ол. Александр ДАРЖАЙ.

АДРЕЗИ - ШАГААН - АРЫГ

Чагырга чок ынакшылдан Сагыш-чүрээс хайымналы. Шагаан-Арыг хоорайже Чагаа-сөстөн дамчыдавыт. Шанып ичи чаа хоорай Чалымыры уткуп азыр.

Тудугу боор күзүңизге — Дужа-небе черлер барба, Нажарган Хайыракан Кайы сен дээс айттанывыт.

В.П. СЕРЕН-ООЛ.

ДЕКАБРЬ 9-ТАН 14-КЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ДЕКАБРЬ 9-ТА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.50 — Эртеги сула шимчээкини. 9.15 — «Ека-терина Воронина». Уран-чечен фильм. 10.50 — Медээлер. 10.55—14.00 — Чансар. 14.00 — Медээлер. 14.20 Таймыр. Ямаа-Нене болгаш Эвенки национал округтарынын тургусту-ганында бөр 50 чыл оонга. Документалдыг фильмдер программалы. 15.20 — «Теле-стадия». 15.50 — С. Проко-пьевич болгаш А. Хачатурян-ның чогаалдарын Курчунин симфония киноматография оркестри күүсүдөр. 16.10 — «Аныктарын» адрестери Оренбургтан дамчыдыла. 16.40 — Сонгу чүк улустар-нын артистерини концерти. 17.20 — «Чурукчулар дугайы-да чугаалар». Н. Рерихтин ку-руктарынын делегеттер. 17.45 — «Кия болгаш хообула». 18.15 — Бөгүн делегейде. 18.30 — «СЭП-ин XXVI съездинге уткуштур». Кыргыс ССР-ниң теледидеяныс программалы. Киргизиянын КП-инин ТК-нын бирги секретары эң Уеубалиевич чү-гуазы. Документалдыг фильм. Уран чүдү мастерлерини кол-лери. 20.30 — «Уе». Инфор-мастыг программа. 21.30 — «Уагу улуска хынаада аймак». Ийиги бөдүс. 5-ки дамчыдыла. 21.55 — «Индиянык аял-галары». 22.45 — 23.00 — Бө-гүн делегейде. Информастыг ундурлаа.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
КЫЗЫЛДАН
19.00 — Телемездээр. 19.10 — «Хой-ниги амдыралыны акрамы». 19.40 — «Дирин чү-де дег улазын». Документал-дыг фильм. 19.50 — «Култу-ра болгаш амдыралы» 20.20 — Телемездээр. 20.35 — Чарла-лар. 20.40 — «Величк». До-кументалдыг фильм. 21.00 — 22.10 — «Сарыг бирү дүрү-ер келген. Телешин. 2-ги се-риясы.

ДЕКАБРЬ 10-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
8.00 — «Уе». Информастыг программа. 9.05 — Эртеги сула шимчээкини. 9.30 — Мультифильм программалы. 10.00 — «Кино аяч-чоруктар куузу». 11.00 — Чансар. 12.00 — «Орус дымк өрөкчип түр-бис». 5-ки телекөзүл. 12.15 — 14.00 — Чансар.

МОСКВАДАН
14.00 — Медээлер. 14.20 — Коркя. Чукот, Ханты-Манси автономн округтарынын тур-густунамын бөр 50 чыл

Критик А. И. Калашников «Амдырал болгаш литерату-ра» деп чымдыгын Тыванын киж ундур чөри паралак. Критик баштайгы эведе, чо-воал теориянын анык-буру таалаарына доктаал, тыва литературанын чижектер-биле оларын тайылбырлап, таныш-тырып турар. Оон амыда тыва литература анык-онон үс-чадаларында тытпал кел-лээн эки чогаалдарга доктаал, оларын жанрлар айым-биле бөлүктөп турар.

Хуужа А. К. Калашников уран-чечен очула дугайында, драматургия болгаш А. Дар-жайнын чогаалдарынын сай-гарылаанын таалаарынын кылган ажыкчылар чедиш-киниг деп сонургадык. Ол ажыкчылар улаш, бүтү тала-биле өөрчөдүлө, принципал-дыг партияга тургуштан об-ективти-биле (чөптүгү шы-нык-биле) билип, түртүттин-ген. Чүс дөгөс өтөр олар-ны ук эгезинде кайы-даа үеде билилээс болза, бо түннө-де-даа бистин литературасын-ны эң-не чүдүлө айтырыл-гы деп ойналап абын турар.

Шынал-ла бистин тыва ли-тература уран очуланын мин-да абын турар чүдүлө утпа, сюжет эдерип бөр-бүдүн очулдуруп турар-даа чогаал-дар бо түннөдө таалаарык-чал турар. Очула теория-нын чүдүлө принциптерин таалаарын бөдө, очула че-диге чок оларын, тодорай чижектер-биле айткан. Ма-наа М. Горькийниң «Ала» деп суралыс чогаалы С. А. Са-рык-оолдун кылган баштай-гы болгаш сөмүлү очула ко-рунгаларында кайымында-даа кайы тире чөдөжесин, азы чегнес кылдып очулдуруп турганын очула теориянын анык-буру таалаарына таалаарынын кылган ажыкчылар чедиш-киниг деп сонургадык. Ол ажыкчылар улаш, бүтү тала-биле өөрчөдүлө, принципал-дыг партияга тургуштан об-ективти-биле (чөптүгү шы-нык-биле) билип, түртүттин-ген. Чүс дөгөс өтөр олар-ны ук эгезинде кайы-даа үеде билилээс болза, бо түннө-де-даа бистин литературасын-ны эң-не чүдүлө айтырыл-гы деп ойналап абын турар.

Шынал-ла бистин тыва ли-тература уран очуланын мин-да абын турар чүдүлө утпа, сюжет эдерип бөр-бүдүн очулдуруп турар-даа чогаал-дар бо түннөдө таалаарык-чал турар. Очула теория-нын чүдүлө принциптерин таалаарын бөдө, очула че-диге чок оларын, тодорай чижектер-биле айткан. Ма-наа М. Горькийниң «Ала» деп суралыс чогаалы С. А. Са-рык-оолдун кылган баштай-гы болгаш сөмүлү очула ко-рунгаларында кайымында-даа кайы тире чөдөжесин, азы чегнес кылдып очулдуруп турганын очула теориянын анык-буру таалаарына таалаарынын кылган ажыкчылар чедиш-киниг деп сонургадык. Ол ажыкчылар улаш, бүтү тала-биле өөрчөдүлө, принципал-дыг партияга тургуштан об-ективти-биле (чөптүгү шы-нык-биле) билип, түртүттин-ген. Чүс дөгөс өтөр олар-ны ук эгезинде кайы-даа үеде билилээс болза, бо түннө-де-даа бистин литературасын-ны эң-не чүдүлө айтырыл-гы деп ойналап абын турар.

УНЕЛИГ ЧЫЫНДЫ

Шы чогаалдарынын тала-зы-биле ажылында А. К. Ка-лаш терек кырында бөтүнөс чедир бисте бар болуп турар шыктерин барык шугуруна доктаал, оларын чедер, чег-нес таалаарын чөптүгү-биле айтп, драматургиянын чо-гаалдык ажыкчыларын аны-кай таалаарын айтып турар. Шыктерде болгаш шыктерин тургузуудан анык-буру те-оретиктиг негелелериниң кан-чаар күүсөттиниг турарын таалаарынын кылган ажык-чылар чедиш-киниг деп сонургадык. Ол ажыкчылар улаш, бүтү тала-биле өөрчөдүлө, принципал-дыг партияга тургуштан об-ективти-биле (чөптүгү шы-нык-биле) билип, түртүттин-ген. Чүс дөгөс өтөр олар-ны ук эгезинде кайы-даа үеде билилээс болза, бо түннө-де-даа бистин литературасын-ны эң-не чүдүлө айтырыл-гы деп ойналап абын турар.

Александр Даржайнын чо-гаалдарында болгаш чогаал-дык ажык-чииниң уш-чылык таалаарынын кылган сай-гарылаанын кылган критиктерге уне-лиг үлөсөргө болурунда анык-буру таалаарынын кылган ажык-чылар чедиш-киниг деп сонургадык. Ол ажыкчылар улаш, бүтү тала-биле өөрчөдүлө, принципал-дыг партияга тургуштан об-ективти-биле (чөптүгү шы-нык-биле) билип, түртүттин-ген. Чүс дөгөс өтөр олар-ны ук эгезинде кайы-даа үеде билилээс болза, бо түннө-де-даа бистин литературасын-ны эң-не чүдүлө айтырыл-гы деп ойналап абын турар.

Шы чогаалдарынын тала-зы-биле ажылында А. К. Ка-лаш терек кырында бөтүнөс чедир бисте бар болуп турар шыктерин барык шугуруна доктаал, оларын чедер, чег-нес таалаарын чөптүгү-биле айтп, драматургиянын чо-гаалдык ажыкчыларын аны-кай таалаарын айтып турар. Шыктерде болгаш шыктерин тургузуудан анык-буру те-оретиктиг негелелериниң кан-чаар күүсөттиниг турарын таалаарынын кылган ажык-чылар чедиш-киниг деп сонургадык. Ол ажыкчылар улаш, бүтү тала-биле өөрчөдүлө, принципал-дыг партияга тургуштан об-ективти-биле (чөптүгү шы-нык-биле) билип, түртүттин-ген. Чүс дөгөс өтөр олар-ны ук эгезинде кайы-даа үеде билилээс болза, бо түннө-де-даа бистин литературасын-ны эң-не чүдүлө айтырыл-гы деп ойналап абын турар.